

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєсєда В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ

Постановка проблеми. У статті розкриваються особливості логопедичної роботи із дітьми старшого дошкільного віку. Подання теоретичні аспекти мовлення нормотипової дитини старшого дошкільного віку. Також уявлення ступеня загального недорозвинення мовлення. Розглядається план робочої програми щодо розвитку різних сторін мови дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мови. До 5 років у дитини повинен бути сформований граматичний лад, фонематичний слух, словник за віком, а також зв'язне мовлення-прості речення та короткі оповідання. Але в дітей із порушеннями промови ці сфери порушені, тому необхідна корекція порушених сфер мовлення та розвитку несформованих сфер. Для цього розробляється багато програм. У представленій програмі описані блоки, завдання яких вирішуються на заняттях, що сприяє розвивати дані сфери мови, і без яких було б важко дійти потрібних результатів. Кожен із блоків розкривається в заняттях, у будь-якій із сфер, чи це виконання завдань за столом чи у спільній грі з дітьми та/або педагогом, а також під час виконання творчих завдань.

Нормотипова дитина до 5 років повинна опанувати всю систему рідної мови: говорити складно, повно викладати свої думки, легко будувати розгорнуті складні пропозиції; легко переказувати розповіді та казки. Така дитина повинна правильно вимовляти всі звуки, легко відтворювати складні слова.

Дітям із порушенням мови характерні помилки фонетико-фонематичного та лексико-граматичного ладу. Вони мають обмежений запас слів, порушений фонематичним слухом, порушену складову структуру слова. Вони недостатньо сформована зв'язкова мова [1].

Для таких дітей, поряд із зазначеними мовленнєвими особливостями, характерна і недостатня сформованість процесів, тісно пов'язаних із мовленнєвою діяльністю, а саме: - порушення уваги та пам'яті; - порушення дрібної та артикуляційної моторики; - недостатньо сформовано наочно-образне та словесно-логічне мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сукупність прогалин у фонетико-фонематичному та лексико-граматичному ладі мови дитини є серйозною перешкодою для оволодіння ними програмою дитячого садка загального типу, а надалі і програмою загальноосвітньої школи. Таким чином, для дітей із загальним недорозвиненням мови та фонетико-фонематичним недорозвиненням, необхідна спеціально побудована логопедична робота.

Опанування мовою сприяє усвідомленню, плануванню та регуляції поведінки. Мовленнєве спілкування створює необхідні умови для розвитку різних форм діяльності. Невиразна мова дитини ускладнює її взаємини з людьми і нерідко накладає відбиток на її характер. У роботах відомих дослідників (Л.І. Бартеневої, В.І. Галущенко, Р.Є. Левіної, Н.Г. Пахомової,

С.В. Притиковської, М.К. Шеремет та ін.) досить докладно розглянуті недорозвинення лексики, фонетики, граматичного ладу та зв'язного промови у структурі загального недорозвинення промови.

Діти із загальним недорозвиненням мови мають специфічні особливості розвитку. При нормальному мовленнєвому розвитку діти до 5 років вільно користуються розгорнутою фразовою мовою, різними конструкціями складних речень. Вони мають достатній словниковий запас, мають навички словотвору та словозміни. На той час остаточно формується правильне звуковимову, готовність до звукового аналізу та синтезу. Однак не завжди ці процеси протікають благополучно: у деяких дітей навіть при нормальному слуху та інтелекті різко затримується формування кожного з компонентів мови: фонетики, лексики, граматики. У всіх дітей із загальним недорозвиненням мови завжди відзначається порушення звуковимови, недорозвинення фонематичного слуху, виражене відставання у формуванні словникового запасу та граматичного ладу.

Отже, сукупність перелічених прогалин у фонетико-фонематичному та лексико-граматичному ладі мови дитини є серйозною перешкодою для оволодіння ним програмою дитячого садка загального типу, а надалі і програмою загальноосвітньої школи.

У дітей з фонетико-фонематичним порушенням мови спостерігається спотворена звуковимова, фонетичні порушення, несформованість фонематичного сприйняття [3].

Причиною викривленої вимови звуків зазвичай є недостатня сформованість артикуляційної моторики або її порушення. Це фонетичні порушення, які впливають на слова [2].

Характер порушеної звуковимови в дітей свідчить про низький рівень розвитку фонематичного сприйняття. Вони відчують труднощі, коли їм пропонують, уважно слухаючи, піднімати руку в момент виголошення того чи іншого звуку чи мови. Такі ж проблеми виникають при повторенні за логопедом складів з парними звуками, при самостійному доборі слів, що починаються на певний звук, при виділенні початкового звуку в слові, при доборі картинок на заданий звук.

Крім перелічених особливостей вимови та фонематичного сприйняття у дітей із ЗНМ спостерігаються: загальна змазаність мови; нечітка дикція, деяка затримка у формуванні словника та граматичного ладу мови (наприклад, помилки у відмінкових закінченнях, вживанні прийменників, узгодження прикметників та числівників з іменниками) [1].

Л.П. Носкова виділяє такі умови розвитку мовної здібності як одного із напрямів корекції фонетико-фонематичної системи:

1. Створення повноцінного мовного середовища за рахунок постійного, безперервного, мотивованого (пов'язаного з конкретною ситуацією та діяльністю) говоріння дорослих один з одним у присутності дітей та з дітьми, незалежно від їх можливостей сприйняття (слуху та навичок читання з особи) та рівня мовного розвитку .

2. Дотримання дорослими під час користування мовою всіх мовних норм: орфоепічних, граматичних, стилістичних.
3. Включення дітей у різноманітну практичну діяльність як у спеціальних заняттях, і у побуті.
4. Розвиток слухової функції як фізіологічної основи формування звукової сторони мови та найважливішої умови становлення мовної здібності.
5. Всесвітній розвиток форм спілкування: ситуативно-особистісного спілкування та ситуативно-ділового спілкування, а потім внеситуативно-ділового спілкування, основними умовами для розвитку яких є доступний для дитини зміст конкретної ситуації, емоційний контакт, дії з реальними предметами та поступове засвоєння мови слів як знаків цих предметів та дій.
6. Розвиток в дітей віком наслідування як предметним, і мовним діям дорослого. Привернення уваги дитини до рухів рук і особи, підтримка будь-яких мовних реакцій і дій дитини, як би далекі вони не були від мовного зразка дорослого.
7. Заохочування дітей до активного застосування мови на всіх рівнях її становлення та в різних формах: від голосових реакцій, спроб артикулювати та вимовляти окремі звуки чи склади до більш точного відтворення звукової структури слова з допустимими замінами окремих фонем [2].

Всі ці сторони можна розвивати та коригувати на групових заняттях. Вигляд програм повинен мати мовний, ігровий та комунікативний характер.

Нами розроблено програму за рекомендаціями провідних логопедів.

До завдань програми входять:

1. Розширення словника та граматичного ладу.
2. Розвиток фонематичного слуху.
3. Розвиток дрібної моторики.
4. Розвиток просторових уявлень та сприйняття.
5. Формування часових уявлень.
6. Формування навички спілкування.
7. Формування пізнавального інтересу та довільності.

Програма розрахована на дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мови, фонетико-фонематичним недорозвиненням, підвищеною стомлюваністю. Для демонстрації правильної мови дітям із ЗНМ у групу можливе запровадження дитини з нормативним розвитком мовлення.

Висновки основного матеріалу дослідження. Завдання програми реалізуються у вигляді комплексів занять. Один комплекс дорівнює одному дню перебування дитини на групі протягом 1 години. Один комплекс складається з двох занять (мовного та аплікації) та перебування дитини в ігровому просторі на зміні між заняттями.

Таким чином, за допомогою таких занять розвиваються всі сторони дитини. Не забуваючи і про дрібну моторику, ігрову діяльність та спілкування з однолітками.

Список використаних джерел

- 1.Бартенева Л.І. Підготовка дітей із загальним недорозвиненням мовлення старшого дошкільного віку до оволодіння орфографією : автореф.дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2000. 18 с.
- 2.Логопсихологія / за ред. М.К. Шеремет. Київ: Знання, 2010. 293 с.
- 3.Шеремет М. К. Становлення особистості дитини в умовах сучасного розвитку суспільства: соціально-педагогічний, психологічний, корекційний і медичний аспекти. *Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. Полтава, 2019. С. 43-48.

Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти (сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)

Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ

Постановка проблеми. Стан здоров'я дитини є найважливішим чинником її повноцінного розвитку та адаптації в соціумі. У період дошкільного віку відбувається формування основ фізичного, психічного та соціального благополуччя особистості. Особливої актуальності проблема здоров'язбереження набуває в умовах кризи, зокрема, збройного конфлікту, коли діти змушені перебувати в середовищі, що несе загрози як фізичному, так і емоційному здоров'ю. В цих умовах на перший план виходить необхідність комплексного впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес всіх закладів освіти закладів, але передусім в дошкільних установах і закладах освіти, де надаються освітні послуги дітям з особливими потребами. Організація навчально-виховного процесу має проектуватися так, щоб зберегти здоров'я, забезпечити дитині психологічний комфорт, безпеку та гармонійний розвиток.

Метою роботи є виокремлення базових умов ефективного впровадження здоров'язбережувальних технологій в навчально -виховний процес закладу освіти.

Виклад основного матеріалу. Здоров'язбережувальні технології освітнього процесу визначаються науковцями по-різному, залежно від ступеню освіти (здобувачи початкової, загальної середньої чи вищої освіти), залежно від педагогічної спеціалізації (Середня освіта: фізична культура чи математика), залежно від особистісного розуміння педагогом значущості даного спрямування в професійній діяльності. В даній роботі розуміємо здоров'язбережувальні технології як цілеспрямовану систему дій педагогічного колективу, що реалізуються через організацію освітнього середовища, методик навчання й виховання, способи взаємодії, спрямовані на збереження, зміцнення та розвиток здоров'я дитини.

Як зазначають фахівці-педагоги, головна мета здоров'язбережувальних технологій полягає у формуванні валеологічної культури в усіх учасників

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт